

פניני הפרשה

בס"ד פרשת וירא תשפ"ד

פנינים לשלחן שבת

וגם אמר לשרה למהר?

ב. בתחילה כתי' ואקחה פת לחם, אולם למעשה הוא ציווה לשרה להכין 'עוגות' ולא לחם?
ג. היאך לא הגיש להם יין (שבזמנם היה יין מעיקרי הסעודה)? ויתורין בחדא מחתא.
בפסוקים מסופר שאל אברהם הגיעו המלאכים בצהרי היום, כדכתי' "כחום היום", ואח"כ הלכו לבקר את לוט ולשם הגיעו בערב, וכתב רש"י (על הפסוק "ומצות אפה להם ויאכלו") שליל יו"ט פסח היה, נמצא, שבזמן שהיו אצל אברהם היה זה ערב פסח. והנה נפסק בהלכה שאסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה, אבל מצה עשירה מותר, וסמוך למנחה אף מצה עשירה אסור.

לפי"ז יש לומר שהמלאכים באו לביתו סמוך ממש לשעה עשירית, ואברהם רצה להספיק ליתן להם לחם, ולכן כתי' ואקחה פת לחם, כי זה היה הרצון שלו, אולם למעשה הוא ראה שלא יספיק, ועד שהלחם יאה מוכן כבר תבוא שעה עשירית, ולכן ציווה לשרה שתכין עוגות שהם מצה עשירה (היינו מה שבלול במי פירות), שזה מותר עד סמוך למנחה, ובכדי שלכה"פ את העוגות יספיק ליתן להם קודם שתבוא שעת המנחה - שאז אסור לאכול אף מצה עשירה - משום כך מיהר את שרה. לפי"ז מובן גם מדוע לא הגיש לפנייהם יין, משום שבערב פסח אסור לשתות יין. (שו"ע או"ח סי' אבל מאכלים קלים, כמו גבינה, בשר, מותר לאכול בער"פ כל היום, ושפיר הגיש להם אברהם חמאה וחלב ובקר. (ע"פ ומתוק האור בשם ר' זלמן סירוצקין זצ"ל עם מעט תוספות של המלקט)

והוא י"שב פתח האהל כחם היום: (יח.א).

אמרו חז"ל (ר"ה יא.) שהיה זה חג הסוכות (עי' תוס' שם אם פסח או סוכות היה). וצ"ב מדוע לא ישב אברהם בסוכה אלא באוהל? אלא, משו"כ אמרה תורה 'כחום היום', שבאותו יום הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, והיה אברהם מצטער לשבת בסוכה מחמת החום, ומצטער פטור. (משא"כ בפתח האוהל אינו חשוף כ"כ לשמש). (טעמא דקרא להגר"ח קנייבסקי זצ"ל)

וירא וירין לקראתם (יח.ב)

שח ה'שפע חיים' מצאנו זעק"ל שבילדותו הוקשה לו 'מפני מה אברהם רץ' לפנייהם? והלך ושאל לאביו זיע"א, והשיב לו, דהנה, לפני כל מצווה שמקיימים, עושים ברכה, ויש לשאול מה הטעם שלפני מצוות צדקה אין מברכים כלום? אלא, שאם יעשו הרבה הכנות, בשעה זו יגוע העני ברעב. וזוהי הסיבה שאברהם רץ מיד לקראתם. (ע"פ עטרת תפארת צבי)

יקח נא מעט מזים (יח.ד)

מדוע מעט? הרי אברהם גדול מכניסי האורחים?! אלא, משום מה שינה אברהם מדרכו לטרוח בעצמו להביא מזון ומשקה לאורחים, אולם כאן כתיב "יוקח" ששלח שליח להביא מים למלאכים (כדפירש"י) ומשו"כ ציווה להביא מעט, שלא להיות צדיק על חשבון משרתו שיצטרך לשאת את כובד משא המים... (ע"פ ומתוק האור)

והשענו תחת העין: (יח.ד)

איתא בחז"ל (ב"ר מח.יב) שהיה זה חג הפסח. (ועי' תוס' ר"ה יא. כפי שצינו לעיל). מסופר כי פעם אמר הבית הלוי לנכדו: "הוכח מן הפרשה שאותה העת שבאו המלאכים אל אברהם, פסח היה". השיב הנכד בפיקחות: "אברהם ציווה אותם והישענו תחת העין, מדוע? אין זאת אלא שהיה זה ליל פסח, שבו צריך לאכול בהסיבה... נהנה הסבא הגדול מחכמתו של נכדו, והוסיף מיניה וביה: "נו, ועתה אמור לי, התוכל לדחות ראייה זו?" אמר הנכד: "כן! שהלא נאמר בתחילת הפרשה שהיה זה כחום היום, והרי אין הסיבה אלא בלילה..." (ומתוק האור)

מהרי"י... לוי ועשי עגות: (יח.ו)

כמה תמיהות יש כאן. א. מדוע אברהם כ"כ מיהר

לוי ועשי עגות: (יח.ו).

תמוה, מדוע היה אברהם צריך לומר לשרה "לוי", הלא ברור שכדי להכין מאפה יש ללוש הבצק? אלא ודאי שלא נתכוין לומר לה ללוש, אלא הדגש של אברהם היה "לוי ועשי", שמיד לאחר שתלושי, תעשי-היינו לאפות- בלי להמתין שיתפח הבצק. וזאת מאחר שראה אברהם שהמלאכים ממהרים (שהרי מעיקרא כלל לא רצו להתעכב אצלו כי מיהרו כדכתי' אחר תעבורו) לכך אמר לשרה להזדרז ולאפות ללא תפיחה. (ע"פ ומתוק האור בשם זכרון ישראל)

ואל הבקר רץ אברהם (יח.ז)

מדוע היה צריך לרוץ? לכאן הפרות היו ברפת הסמוכה לביתו? ובדרך הפשטות י"ל שעשה הכל בזריזות משום חיוב המצווה [ובזה יתורן ג"כ מה שהקשינו לעיל מדוע כתוב "וימהר אברהם"]. אבל בספר ומתוק האור מביא תירוץ נחמד בשם זכרון ישראל, ע"פ הגמ' (נדרים מ.) שאין לבקר את החולה לא בג' שעות ראשונות של היום ולא בג' שעות אחרונות, עיי"ש הטעם, ולפי"ז בהכרח שהמלאכים הגיעו אל אברהם בג' שעות אמצעיות. והנה, בג' אמצעיות זהו זמן שהפרות רועות באחו ואינם ברפת, והיה צריך לילך לשדות להביאם, ולכן רץ כדי לא לעכב את האורחים.

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר

אשר עשה ויתן לפנייהם (יח.ח)

פשיטא שלא אכלו 'בשר בחלב', אלא אכלו קודם

עניינים ולקחי מוסר בפרשה:

ביקור חולים - אברהם חלוש בגלל המילה, והקב"ה בא לבקרו. הכנסת אורחים - אברהם מארח את המלאכים.

בשורת הזרע לאברהם ושרה - שיוולד להם בן לאחר 100 שנות עקרות, וכפי שאמר הקב"ה לשרה 'וכי יפלא מה' דבר'!?

אנשי סדום - רעים וחטאים מאוד, ונגזר עליהם כליה, אברהם מתאמץ לקרוע הגזירה ולא עלתה בידו. מכת עיוורון - שהיכה הקב"ה את אנשי סדום שהקיפו את ביתו של לוט ורצו להרוג את המלאכים, כי לא היו מוכנים שיבוא אורח לעירם.

אשת לוט - עברה על ציווי השי"ת ובעת שנמלטו הביטה אחורנית, ואכן כפי שהזכרנו נהפכה לגוש מלח. לידת עמון ומואב - בנות לוט מולידים מאביהם בנים, הגדולה מולידה את מואב, והצעירה את עמון.

שרה נלקחת לבית אבימלך - הקב"ה מעניש את אבימלך ובני ביתו. לידת יצחק - וברית מילה ליצחק.

תרבות רעה בתוך ביתו של אדם - ישמעאל יוצא לתרבות רעה, וע"פ בקשת שרה, אברהם מגרש את הגר וישמעאל.

והוא יהיה פרא אדם וידו בכל - בדרך נגמרים המים וישמעאל כמעט מת, הגר מתפללת, והקב"ה ממציא לה מעיין, ומבטיח לה שיצא ממנו עם גדול.

ניסיון עקידת יצחק - הקב"ה מצווה את אברהם לשחוט את יצחק, אברהם עומד בנסיון ומקיים רצון ה' בשמחה, וכשמתחיל לשחוט ה' שולח מלאך לעצור אותו, ואומר לו שרק רצה לנסותו אם יקיים את ציווי ה'.

← את החמאה והחלב, שטפו פיהם, המתינו זמן מה ואז אכלו הבשר. (וכפי שכתוב בפסוק שקודם נתן החמאה והחלב ואח"כ את בן הבקר). (ומתוק האור)

וְהוּא עֵמֶד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ: (יה) (ח)

מבאר בתוספות הרא"ש, שמשמעות הפסוק היא שאברהם אבינו עמד מעל ראש המלאכים כדי להציל עליהם במקום העץ ('תחת' הכוונה 'במקום'), וודאי אין הכוונה שעמד ממש על ראשם, אלא שהיטה גופו מעל ראשם, לסכך עליהם מקרני החמה הלוהטים. עד היכן הגיעה מידת חסדו של אברהם! (אוצרותיהם אמלא)

וַיְהוּה פָקֵד אֶת שָׂרָה (כא, א).

חז"ל (ב"ב ק"ב) למדו מכאן, כל המבקש רחמים על חבריו והוא צריך לאותו הדבר, הוא נענה תחילה, שהרי אברהם התפלל על בני ביתו של אבימלך שיתרפאו ויוכלו להוליד, ומיד אח"כ כתוב 'וה' פקד את שרה'.

וַיִּטַע אִשָּׁל כִּבְאָר שֶׁבַע (כא, ג).

איתא במדרש תהילים (הובא ברש"י כתובות דף ט), 'אשל' ר"ת א'כילה ש'תיה ל'וויה. (ל"נה). ובענין זה: פעם פרצה שרפה בביתו של אחד מעשירי וילנא, שהיה מכניס אורחים גדול. באו ושאלו את הגר"א זיע"א מדוע לא הגינה עליו זכות מצוותו? השיב הגר"א, מפני שמנהגו היה לקיים באורחים מצוות אכילה ושתייה בלבד, ולא מצוות לווייה וכיוון שלא קיים המצווה בשלימותה, לא הגינה עליו. והוסיף הגר"א רמז, שאם נוריד את האות ל' [של ל'ויה] מהמילה 'אשל' נשאר 'אש'. (קול אליהו)

שָׁבוּ לָכֶם פַּה עִם הַחֲמוֹר (כה, ה).

מדוע הדגיש אברהם "עם החמור", מה רצה לומר בזה? אלא, אמרו חז"ל שאותו יום של העקידה, יום הכיפורים היה, ויהו"כ אסור במלאכות כשבת, ואדם מצווה על שבייתת בהמתו, ולא יכול היה לרכוב על החמור, וזה מה שאמר לנעריו שהחמור ימתין עימם והוא לא ירכב עליו.

(ומתוק האור בשם בן איש חי בספרו עוד יוסף חי)

וַיֵּרָא וְהָיָה אֵיל אַחַר נֶאֱחָז

בְּסִבְךָ בְּקֶרְנָיו (כב, יג).

מה היה הצורך שהאיל יסתבך בקרניו בענפי העץ? אלא איתא בחז"ל שהעקידה הייתה ביום כ"ב, לפי"ז אסור היה לצוד את האיל משום איסור 'צידה', והיאך הקריבו אברהם? לכך עשה הקב"ה שהאיל נאחז בסבך בקרניו, והרי הוא כניצוד ועומד ואין כאן איסור צידה.

(מהרי"ל דיסקין זצ"ל)

ליקוט נפלא - מצוות הכנסת אורחים

וְאָקְחָה פֶת לֶחֶם וְסִעְדוּ לָכֶם וכו' (יח, ד)

(א) רואים את מסירות נפשו של אברהם לקיים מצוות הכנסת אורחים בהידור רב:

• אברהם כבר זקן בן 99 שנים. • ביום שלישי למילתו, חלוש וכאוב. • לא רק פתח ביתו לפניו, אלא כשראם מרחוק 'רץ' [במצבו החלוש] לקבל פניהם. • טרח בעצמו להאכילם. • לא הסתפק במאכלים פשוטים כלחם ומים, אלא נתן להם מאכלים יקרים ומשובחים, לשונות של בקר בחרדל כמובא ברש"י. • שחט במיוחד עבורם שלשה עגלי בקר. • ביקש משרה לאפות לחם ועוגות במיוחד בשבילם. (המלקט)

(ב) חז"ל (שבת קכז) למדו מכאן ש'גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכניה', שהרי הקב"ה בא לבקר את אברהם, וכשאברהם ראה את המלאכים באים, עזב כביכול את הקב"ה ורץ לקבל פניהם. [והביאור בזה, אולי אם מותר לומר, כי אבא רוצה שיהיה לבן שלו טוב, ויותר ממה שהוא דואג לעצמו הוא דואג לבנו, והקב"ה מותר על כבודו ומעדיף שכביכול יעזבו אותו וילכו לכבד ולהאכיל ולהשקות את בניו - (המלקט)].

(ג) פעם שוחחו הרה"ק מפשיסחא והרה"ק מקוצק זיע"א על מצוות הכנסת אורחים. ביקש אחד מהם מרעהו שיחדש דבר בענין מצווה זו. ענה רעהו ואמר, שבעת שאדם מכניס אורח לביתו ומאכילו ומשקהו, יראה לו לפני כן את המיטה שבה ילון, כדי שיהיה האורח רגוע בעת אכילתו. (הדוות שמחה, וירא)

(ד) סיפר בנו של הנגיד הנכבד הרב יעקב לוינסון מגדולי בעלי החדש ומכניסי האורחים בלונדון, שפעם בשעת לילה מאוחרת נקלע לביתם הגאון רבי חיים קריזוירט זצ"ל, ובכל האזור לא היה מניין למעריב, והגאון נאלץ להתפלל ביחידות, ומכל רחבי הבית בחר להתפלל במטבח. לאחר התפילה שאלו בעל-הבית: 'למדנו רבינו! וכי לא מצאתם מקום טוב יותר להתפלל רק במטבח? הלא יש כאן בבית חדר מיוחד לתפילה? מה גם, סבורני שאי"ז מכבוד תורתו של תלמיד חכם כמותו להתפלל במטבח?!' השיבו ר' חיים תשובה מאלפת: 'רבי יעקב יקירי, הבית שלך מכניס אורחים בהיקף כה עצום, והלא למטבח יש חלק עיקרי ובסיסי במצוות הצדקה שנעשית כאן, ויש לו ערך וחשיבות כמעלת בית המדרש! וממילא לא הסלון הוא החדר היפה כאן, וגם לא חדר האורחים, דוקא המטבח הוא החדר החשוב והיפה ביותר כאן בבית!...' (ע"פ אוצרותיהם אמלא)

(ה) אמר המלקט: אולי לפי"ז אפשר לומר, שלא רק בית שמכניסים בו אורחים נעשה מטבחו כביהמ"ד, אלא כל בית של תורה, שמטרת הבישולים במטבח הם בכדי שהבעל והילדים יוכלו ללמוד ולעבוד את ה', אזי יש למטבח חלק עיקרי מאוד במצוות לימוד תורה, ונעשה כביהמ"ד. ואסמכתא לזה, ע"פ מעשה המובא בסוף ספר 'יחידושי ר' שלמה היימן', על עשיר שרצה לתרום את ארון הקודש לשיבתו של רבי סעדיה גאון, אולם כבר הקדימו אדם אחר, והצטער העשיר מאוד, אמר לו רבי סעדיה, 'ארון הקודש הוא ארון התורה שבכתב, אבל אפשר לתרום גם ספסלים ושולחנות וכדו', שכיון שיושבים ולומדים על ידם תורה, הרי הם מתקדשים והם ארון הקודש לתורה שבעל פה.

מדרשי חז"ל על הפרשה

• וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו. כמה עבדים וכמה שפחות היו לו לאותו צדיק, והוא בעצמו יחבוש את חמורו, ללמדך זריזותו. (תנחומא וירא סי' כב)

• קדמו השטן בדרך ונדמה לו כדמות זקן. אמר לו זקן כמותך ילך ויאבד בן שניתן לו למאה שנה? אמר לו כך ציווה הקב"ה, ולא אשמע ממך. הלך מעליו ונדמה לבחור ועמד על ימינו של יצחק, אמר לו, עלוב בר עלובה, כמה תעניות נתענית אמך עד שלא נולדת, והזקן הזה השתטה והוא הולך לשחטך! אמר, אעפ"כ לא אעבור על דעת יוצרי ועל ציווי אבי. חזר יצחק ואמר לאביו: 'אבי, ראה מה אומר לי זה'. אמר לו, אל תשגיח עליו, שאינו בא אלא לייפך לנו. כיוון שראה שלא קבלו ממנו, הלך ונעשה לפניו נהר גדול. מיד ירד אברהם לתוך המים והגיעו עד ברכיו. אמר לנעריו 'בואו אחרי', ירדו אחריו. כיוון שהגיעו עד חצי הנהר, הגיעו המים עד צווארו. באותה שעה תלה אברהם עיניו לשמים, אמר לפניו: 'רבוש"ע, בחרתני והוריתני ונגלית לי ואמרת לי כך: "אני יחיד ואתה יחיד, על-ידך יוודע שמי בעולמי, והעלה יצחק בנך לפני לעולה". ולא עכבתי, והריני עוסק בציוויו, ועכשיו באו מים עד נפש, אם אני או יצחק בני טובע, מי יקיים מאמרך? על מי יתייחד שמך?' אמר לו הקב"ה, חייך שעל ידך יתייחד שמי בעולם. מיד גער הקב"ה את המעיין ויבש הנהר ועמדו ביבשה. מה עשה השטן? אמר לאברהם, כך שמעתי מאחורי הפרגוד, השה לעולה ואין יצחק לעולה. אמר לו, כך ענשו של בדאי, שאפילו אומר אמת אין שומעין לו. (תנחומא סי' כב)

• ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעולה. באותה שעה נפל פחד ויראה גדולה על יצחק, שהרגיש בדבר במה שעתידי להיות, אמר לו אברהם: 'הקב"ה בחר בך'. אמר, "אם בחר בי הרי נפשי נתונה לך".

• ויבואו אל המקום אשר אמר לו האלוקים ויעקוד את יצחק בנו. כשבא לשחוט, אמר לו [יצחק לאברהם]: "אבא, אסרני [תקשור] ידי ורגלי, מפני שהנפש חצופה היא, וכשאראה את המאכלת שמה אודעזע ויפסל הקרבן".

• אמר לו [אברהם לקב"ה]: "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע', עכשיו אתה אומר לי העלהו שם לעולה, וכבשתי את יצרי ולא השבתיך, כך כשיהיו בניו של יצחק חוטאים ונכנסים לצרה, תהא נזכר להם עקדתו של יצחק, ותחשב לפניך כאילו אפרו צבור ע"ג המזבח, ותסלח להם ותפדם מצרתם". אמר לו הקב"ה, "עתידין בניו של יצחק לחטוא לפני, ואני דן אותם בראש השנה, ואם מבקשים שאחפש להם זכות ואזכור להם עקדת יצחק, יהיו תוקעים לפני בשופר. ומהו השופר? אמר לו חזור לאחורייך, מיד יישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר האחו בסבך בקרניו, אמר לו הקב"ה, 'יהיו תוקעין לפני בקרן איל ואושיעם ואפדם מעוונותיהם'. (תנחומא סי' כג)

עשרת הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו

בפרשיות לך-לך וירא חיי שרה, מספרת התורה על חייו ונסיונותיו של אברהם אבינו. אמרו חז"ל (אבות פרק ה) "עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום", ובפ"י הברטנורא שם מפרט את עשרת הנסיונות אחת לאחת (ויש בזה כמה שיטות במדרשים ובראשונים, אולם הבאנו כאן ע"פ הברטנורא):

אם אלו הם המצוות, עד כאן! אינני מעוניין! אבל אברהם לא אמר כך, אלא הוא הלך עם הקב"ה עד הסוף, באש ובמים, במסירות נפש, כל מה שהקב"ה אמר לו לעשות, כל הנהגה שהקב"ה התנהג עימו, הוא עשה! הוא "האמין בה", כלשון הפסוק, הוא "סמך" על הקב"ה והלך עימו בעיניים עצומות! ואכן משום כך זכה להיות נזר הבריאה, אביהם של כל בני". לא בחינם זכה להיות "אב האומה", הוא נקרא כך בצדק מוחלט, כי אכן הוא היה הראשון שהלך עם הקב"ה! הוא היה זה ש"שבר את הקרח", עליו לבדו הייתה מוטלת החלטה הרת גורל, שלא היה ככובדה ועוצמתה וגם יותר לא יהיה! והוא היה צריך להחליט לבד! לבד! ולא זו בלבד, אלא שכל משפחתו ומכריו עשו ההיפך ממנו, ועבדו ע"ז, ובזו לו ולדרכו החדשה.

8. "שרה שוב נלקחת" והפעם, לבית אבימלך. ושוב אברהם אינו מהרהר על מידותיו של הקב"ה מדוע עושה לו צרה כזו. בפרט שזו פעם השנייה שקרה דבר כזה ששרה נלקחת בכח מאברהם לטמא אותה.

9. "הוצאת פלגשו ובנו מביתו". באותה תקופה טרם יצא ישמעאל לגמרי לתרבות רעה, אולם שרה זיהתה את קלקולו, וביקשה מאברהם שיגרש את הגר וישמעאל מביתם. הקב"ה אומר לו לשמוע בקול שרה. והוא שומע בקול ה' ומגרשם. על-אף שמדובר באשתו ובנו אהובו. הוא יכל לומר לעצמו: "מה פתאום לגרש את אשתי היקרה ובני אהובי?" אולם, בהיות שהיה לו כח אמונה בלתי נתפס בהקב"ה, הוא סמך והלך עם הקב"ה בעיניים עצומות, גם אם הקב"ה מצווה עליו משהו שנראה כמופרך לחלוטין מיסודו, בלתי הגיוני, אעפ"כ אברהם מקיים את דבר ה' ללא שאלות ושהיות!

10. "עקידת יצחק". לאחר עשרות עשרות שנות של ציפייה שיוולד לו בן, בהיותו בגיל מאה נולד לו יצחק בנו יחידו, מחמדו ובבת עינו ונפשו. בן יחיד. אין עוד ילדים חוץ ממנו. (יש את ישמעאל, אבל הוא יצא לתרבות רעה ולא הלך בדרכו של אברהם). פתאום ביום בהיר, הקב"ה מצווה עליו לשחוט את בנו יחידו!

צריכים להבין את גודל הניסיון. יש כאן כמה קשיים נוראיים שכל אחד יותר נורא מקודמו:

א. הצער הנורא ועומק היגון הבלתי נתפס של אב שכול ל"ע. **ב.** בפרט שזה בן יחיד. **ג.** בפרט שהוא המתין ללידתו כמה עשרות שנים! **ד.** הציווי הוא שאברהם בעצמו יקח סכין וישחוט את בנו מחמדו! לא מישהו אחר, אלא האב בעצמו ישחט את בנו! **ה.** התמודדות עם הצער של שרה. **ו.** לא יהיה לו בן שיאמר עליו קדיש וינציח את זכרו. **ז.** הנה, אברהם ע"ה הוא הגבר שסלל בעצמו דרך חדשה, דרך של עבודת ה', מה שלא עשה שום אדם לפניו. משימת חייו של אברהם ע"ה כל ימי חלדו הייתה אחת, והיא "פרסום שמו ית' בעולם". והנה אם ימות יצחק לא יהיה מי שימשיך את הדרך, את משימת החיים של אברהם, וח"ו הכל ילך לטמיון!!! (ויצחק היה רווק, לא היו לו ילדים). הלא כל אדם שמשקיע במשהו, בפרט כשפורץ וסולל דרך חיים שהוא מכיר באמיתותה ויודע שרק זו היא דרך האמת, והוא עסוק כל ימיו לפרסמה, הוא הרי רוצה שיהיה לזה המשך! וכאן, אם יצחק ימות, אין מי שימשיך את מורשתו, מעתה לא יהיה מי שיפרסם האמונה בעולם וח"ו ישוב המצב לקדמותו שהעולם נהה אחר ע"ז! אברהם יכל לומר לעצמו: "עד כאן! זה לא! אם כאלו הם סוגי הציוויים של הקב"ה, קשה הדרך הזו מידי, ואיני מעוניין בה עוד!" יכלו גם להתעורר אצלו ספיקות עצומות על אמיתות דרכו של הקב"ה: "הלא אם הקב"ה חפץ שיאמינו בו, היאך הוא מצווה עלי לשחוט את בני ממשך דרכי, הלא מבלעדי בני אין מי שימשיך לפרסם את שם ה'! זה הרי ההיפך ממה שהקב"ה רוצה ממני כל חי! שמא ח"ו הכל זיוף??? אולם אברהם אינו מתבלבל, והולך בשמחה לעשות רצון קונו בתמימות, בלי לשאול קושיות על הבורא! ולכן זכה להיות אבי האומה הישראלית.

1. "אמונה". נמרוד השליכו לכבשן האש מחמת שהאמין בהקב"ה וכפר בע"ז. לכאן הייתה לו אפשרות לחזור בו מאמונתו ח"ו ואז לא היה נזרק לאש, אולם אברהם עמד בגבורה בניסיון, ומסר נפשו לעקוד עצמו על קידוש שמו ית' [ואמנם השליכוהו לאש, אבל הקב"ה שלח מלאך לצנן האש].

2. "לך-לך מארצך". מה היה חסר לאברהם כשהיה דר באור כשדים!?, ופתאום בא ציווי של הקב"ה לעזוב את ביתו וסביבתו, קרוביו וידידיו, ולצאת עם כל משפחתו ורכושו לדרך ארוכה ומייגעת, אל הלא נודע...

3. "רעב". אם לכל הפחות היה מגיע אברהם אל הארץ החדשה, והיא הייתה מלאה כל טוב, היה איזה נחמה פורתא, אבל אברהם מגיע לא"י, ויש רעב כבד מאוד!... אדם מן השורה מתחיל להתאונן, איך זה שהקב"ה מצווה עליו לעזוב הכל, ומביאו למקום שיש בו רעב!?, אולם אברהם האמין בה', שהוא מוליכו במסלול שבודאי זה הטוב ביותר בשבילו!

4. "שרה נלקחת". אברהם קיבל את דין הרעב באהבה, ומנסה להסתדר, ולזה הוא יורד למצרים. הוא מצפה שלכל הפחות כאן ילך בקלות. הוא בא למצרים סה"כ לקנות מעט אוכל ולשוב לא"י. אבל פתאום צרה חדשה... לוקחים את אשתו לטמא אותה אצל פרעה! **שוב יכל אברהם להתאונן מתוך ייסוריו על הקב"ה, לא רק שהביאו למקום רעב אלא כשהוא כבר יורד לקנות מעט אוכל, פתאום צרה שכזו? ובפרט שכל הצרה הזאת באה לו רק עקב ששמע לציווי ה' ללכת לא"י, אם היה נשאר באור כשדים לא היו לוקחים את אשתו, ויכול היה אברהם לחשוב בליבו "מדוע הקשבתי לציווי ה' עדיף היה אם הייתי נשאר בבית!" אבל אברהם אפילו לא מהרהר על הנהגת הקב"ה. הוא מקבל הכל באהבה. הוא מתחזק שכל הייסורין לטובה, והם מבחן לנסותו אם יאמין באמונה שלימה בהקב"ה בכל מצב. הקב"ה עושה לו נס, ומביא על פרעה וביתו נגעים גדולים, ופרעה משחרר את שרה.**

5. "מלחמה". מול צבאות ענקיים של 4 מדינות, מליוני חיילים מזויינים וכלי תחמושת שונים, יוצא אברהם עם אליעזר עבדו להילחם בהם ולשחרר את לוט! אין שום היגיון לנצח! באופן טבעי הוא יודע שהוא הולך למות! מדוע א"כ הוא מוסר נפשו? כיון שהיה כאן עניין של חילול ה', כפי שנתבאר בגליון הקודם, שמטרתו של נמרוד בחטיפת לוט היה כדי לפרסם שאין אלוקים, ח"ו! משום כך אוזר אברהם כגיבור חלציו, ומוסר נפשו על קידוש שמו ית'! הוא יכל להמשיך לשבת בבית, ולומר לעצמו שהוא פטור, שהרי אין סיכוי להצליח, ובודאי הוא ימות! אולם למען מניעת חילול ה', הוא מוסר נפשו, וזוהי עמידתו העצומה בניסיון! ואז זכה שהקב"ה עשה לו נס והוא ניצח! וכך היה בכל הנסיונות, אברהם עמד בהם בגבורה, מסר נפשו, ואז בראות הקב"ה את מסירות נפשו, עשה לו ניסים גלויים ועצומים!

6. "ברית בין הבתרים" הקב"ה מספר לאברהם בברית בין הבתרים על הגלויות הקשים והמרים שבניו - עם ישראל - יעברו במשך הדורות". אברהם כואב לו על צערם של ישראל, אבל אינו מהרהר אחר מדותיו של הקב"ה.

7. "ברית מילה". אברהם בן 99 שנים, למול את עצמו בגיל מופלג כזה הם ייסורים נוראיים, אבל אברהם מקיים את ציווי ה' בשמחה.

צריכים להבין דבר אחד; היום כולנו גדלנו על האמונה, על המצוות, כך חונכנו, אבל אצל אברהם זה לא היה כך, הוא היה הראשון! לא היו לו אבא או סבא שחינכו אותו לשמירת מצוות, ולעשות ברית מילה, וכדו', ולכן הניסיון שלו האם ללכת עם הקב"ה ולעשות רצונו היה כ"כ קשה שאין לנו שום מושג בעוצמת הקושי, הוא הרי יכל להחליט שהוא לא מעוניין ח"ו בהקב"ה, הוא יכל לחשוב: "למול את עצמי בגיל כזה, ייסורים נוראיים,

מסירות נפש ללחם משנה

סיפורים לשלחן שבת

מחנה ההשמדה אושוויץ. הם היו שני אחים, צעירים בגילם, איתנים ברוחם. דוד לייב, הנער שברבות הימים התפרסם שמו בעולם כגבאי הצדקה הידוע, הגאון החסיד ר' דוד לייב שוורץ זצ"ל, ואחיו הצעיר ממנו, מאיר. מסירות נפשם לקיום המצוות התגלתה בוורה יופיה ביתר שאת אי שם בעמק הבכא, ובמיוחד בלטה חביבותם ומסירות נפשם למצוות בציעת הפת על ילחם משנה בשבת קודש. לאורך כל תקופת השחייה בגיהנום הנאצי, מידי שבת בשבתו התאמצו בכל כוחות גופם ונפשם להשיג ילחם משנה. דבקותם בקדושת השבת והלכותיה כבר החלו טרם המלחמה. כבר משכנס לגיל מצוות, ואכן האב הדגול את הנער דוד לייב לשנת הלכות שבת, חנך דוד לייב שקיע רבות בשקיעת הלכות שבת, עד שידע על בורים, ואף נבחן עליהם אצל ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זיע"א. כך חדרה לליבו ונפשו החביבות לשבת קודש. ברם, היאך באמת היה אפשר להשיג ילחם משנה במצב כזה? הגו איפה האחים הקדושים וכוונתם. חלוקת הלחם במתנה הלבצה כן; מידי יום חולק כבר לחם אחד בין שלשה אסירים. כ"א שלישי כיכר. הם פנו איפה לאחד האסירים, סיכמו עימו שהוא יהיה השלישי שיהלוק עימם בכיכר, וביקשו ממנו שצורת החלוקה ייגלה את כל התבצע כך: ביום ראשון בשבוע היהודי הוא יקבל את הכיכר, מנתו + שתי מנותיהם. יהיו לו מנות שלשה ימים, א, ב, ג, ואילו בחלוקת הכיכר ביום שני ושלישי הוא לא יקבל מאומה, כך שביום שני יקבלו לידיהם כיכר שלם, וכן ביום שלישי, וכך יהיו בידם שתי ככרות שלמים, אותם ישמרו לשב"ק, יהיה בידם לחם משנה לפחות לסעודה אחת של שבת קודש. אם התאפשר להם כותם הגופני, תורו על צורת חלוקה זו פעם נוספת גם בימים רביעי חמישי שישי, שאז נמצא שלא אכלו לחם במשך שבוע שלם (!) ואז היו בידם ארבעה ככרות שלמים, לחם משנה לשתי סעודות של שבת, עליהם גם עשו קידוש. מאכלים בימות ההלוו היה הנותר מן הלחם משבת קודש, וכשתמו אחרוני פירווי הלחם, החיו את נפשם במעט גריסים ותפוחי אדמה חיים. ר' דוד לייב התבטא פעם שלכה"פ לסעודה אחת, תמיד הצליחו להשיג לחם משנהו: ימי חלפו שבעות וחודשים במחנה הנוראי. עד שבאו ימי סוף חורף תש"ה, התקופה האחרונה של המלחמה. הרוסים התקרבו במהירות, ונחלו נצחונות בזה אחר זה, והגרמנים היו אחווי טירוף מתבוסתם. משלוחי הלחם לא הגיעו למחנה במשך שבועות, והסבל היה נורא. דוד לייב ואחיו מאיר, מלבד הדאגה על קיום הגוף בהעדר אף מנת הלחם העזומה, הייתה להם דאגה נוספת; מה יהיה עם לחם משנה לסעודת שישי? כמחשבה זו טרדה את מנוחתם שגם כך לא הייתה. ימים ספורים קודם חג הפסח החליטו הגרמנים ימ"ש להעביר את יהודי המחנה לאזור אחר, מה שכונה בכינוי המצמרר "צעדת המוות". היהודים האומללים נאלצו לצעוד במשך היום שעות ארוכות, רעבים ותשושים, כשרק לקראת ערב הורשו לתת מנוחה לגופם הדווי לשעות ספורות, כשהם ישנים תחת כיפת השמים, בשדות על אם הדרך, חשופים לקור המקפיא. כך צעדו ימים ושבועות. הגיעה השבת, וכמובן סדר היו נותר ללא שינוי. לקראת עלות השחר של בוקר יום השבת של אותם ימי צעידה, התעוררו היהודים כהרגלם בשבת בוקר מוקדמת לקול צרחות הגרמנים, הם נצטוו להתארגן במהירות לקראת היציאה לדרך. לפני יציאתם קיבל כל אסיר כבר לחם שלם. נאמר להם שזויה מנת האוכל לארבעת הימים הקרובים. דעתם של האסירים כמעט והתבשרה, שעה שאחוה לידיהם את כיכר הלחם השלם. הם היו רעבים עד מוות, בידם יש כבר לחם שלם, אולם אינם יכולים לאכול ממנו כאוות נפשם, שהרי אם יאכלו כעת את כל הלחם, מה יאכלו בארבעת הימים הבאים? אולם, שני אסירים, רוח אחרת הייתה עימם. היו אלו הנער דוד לייב ואחיו. בתוך ה'היסטוריה והייאוש' תפתע דוד לייב שיש כעת בידם שתי ככרות שלמים! הלא כ"כ דאגו הם במשך השבוע, מחמת המחסור בלחם, והנה, השי"ת לא נטשם, וזימן לידיהם שני ככרות שלמים! פה איפה דוד לייב אל אחיו, ותוך כדי הליכה לחם באונו בהתרגשות: "הן טרם עלת השחר, ועדיין אפשר לעשות קידוש של ליל שבת, לבצוע על לחם משנה ולאכול סעודת שבת קודש!"... מבלי להתמהמה, נטל דוד לייב את שתי הככרות בידי, והחל באמירת הקידוש בהתלהבות קדושה כהרגלו. כסיים, השאיר בידו כבר אחת, ואת השנייה החזיר לאחיו, ויחדיו אכלו בזריזות סעודת שבת. הם אכלו את רוב הלחם, רק חתיכה קטנה השאירו לסעודה שלישית. האנשים מסביב חשבו שנטרפה דעתם, בכך שאינם משאירים לעצמם לחם לימים הבאים, אולם דוד לייב ואחיו לא חשבו כעת

ידיד בעל מוסד שסיפר לו שהוא בדרך לעשיר גדול שמכיר אותו היטב. רבי יהושע ביקש ממנו להתלוות אליו, אך הידיד טען שאין לו שום סיכוי לקבל אצלו תרומה. ואכן, רבי יהושע לא הצליח לרכך את ליבו של הגביר. כיוון שכן נאלץ לסיים את דבריו באונו הגביר: "ראה, אני זקוק עבור המשפחה לעשרת אלפים דולר, ואני לוקח עבור השלחנות שלי מהסוכים שאני מצליח לאסוף. ובכן, את החלק שאחת תורמים למשפחה השבורה ניתן לסדר בצ'קים דחויים וכדומה, אבל את השלישי שלי הייתי מעוניין לקבל במזומן, כיון שאני זקוק לכסף כבר עכשיו..." "עיניו של הגביר התעגלו בתימהון, ורבי יהושע הוסיף ופירט: "השלישי הוא בדיוק 3,333 דולר..." העשיר הדועזע מהדברים וביקש ממנו לעזוב את הבית. רבי יהושע עזב את הבית בהכנסה וחיך כל הדרך אל הדלת. בחוץ היה אחראי הידיד שהכניס אותו לעשיר, כיצד העז לבקש כזו בקשה. אך רבי יהושע המשיך לחייך. למחרת התקשר לרבי יהושע המכר בעל המוסד, וכולו נרעש ונרגש. "ריכוננו של עולם, איך הצלחת להוציא ממנו תרומה...?" מסתבר שהגביר התקשר אליו וביקש להעביר דרכו סכום של 7,777 דולר למשפחה השבורה, לא לפני שהחזיר אותו שהוא אחראי לכך אישית שהאיש שהיה כאן אתמול לא יקבל מהסוכים הזה אגורה שהוקה... בהזדמנות זו המשיך העשיר לתקוף את העונו לדרוש לעצמו שלישי במזומן כאשר למשפחה השבורה הוא מותר את השיק הדחוי. "איך הצלחת?" תבע המכר תשובה, ורבי יהושע, שהכיר את נפולטי נפש האדם כמו את שבילי שכונת מגוריו 'רמת אלחנן', הרגיע אותו והסביר: "הגביר הזה אוהב לתרום, אך פוחד להיות מנוצל. זו הסיבה שהוא תורם רק למוסדות רשמיים, מהם הוא מקבל קבלה רשמית ומרגיש שהכסף הגיע ליעדו, אבל מתרומות פרטיות הוא פוחד פחד מוות. מי יודע, אולי מנצלים אותו. מה עשיתי? הצגתי בפניו באופן נוקב וחד כיצד אני מתכוונ לנצל אותו, אך מצד שני הותרתי לו את האפשרות להפריד בין הניצול ובין התרומה עצמה, וכך יכול היה הגביר לומר לעצמו: 'האדם הזה מנסה לנצל אותי ולקחת לעצמו 3,333 דולר, אני אלמד אותו לקח - אני אתרום רק למשפחה השבורה והוא לא יקבל מזה כלום.' למדנו אם כן, כיצד בחכמת הלב ניתן להגיע גם בימינו ליכופין על הצדקה, כי למעשה רוב האנשים אוהבים לתרום, רק צריך למצוא. (דרוש)

הטוהר והחן שבמידות טובות

באחד מימות החורף בעת שהלך הגה"צ רבי אריה לויין זצ"ל באחת מסימטאותיה של ירושלים, שהיו מרוצפות באבנים חלקלקות, מעד לפתע ונפל לתוך הבוץ. חלף לידו אדם אחד, ששנאת עמי הארץ תלמידי חכמים פיעפעעה בליבו, ניגש אליו ואמר לו: "כך נאה וכן יאה לך, זהו סופם של אנשים כמותך." ר' אריה קם מהריצה, נייער עצמו מן הבוץ שדבק בו, ובטוהר מידותיו בשילוב כחמה ופקחות איך להגבי לבד, פנה אל אותו אדם ואמר: "אמור לי ר' יהודי, רואה אנוכי שנרגו אתה, שמא יש לך תרעומת עליי אולי נפגעת ממני אי פעם? ובאם כן, אנא סלה לי..." האיש שלא ציפה לתגובה מהכיוון הזה, נדהם ועזב את המקום מבוויש מעצמו ונכלם... אף בצוואת גילה לנו ר' אריה לויין מעט מעבודתו בעניין תיקון המידות. בין השאר הוא רשם כך: "התאמצתי תמיד להיות מן הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, ותיכף ומיד התפללתי שלא יענש שום אדם מסיבתי, אמנם לא הגעתי למדרגה למחול לרשע שביקש מחילה העולם מן הנעלבים..." "נשיאת המיטה [בתם הלוייה] יזכו מי שירצו לזכות במצווה, למעט אלו שציערו אותי בחיי ולא ביקשו סליחתי, - אם כי סליחתי ומחלתי להם בליבי או בעל פה - היות וזה מעורר קטרוג ר"ל כמובא בספה"ק, ואני עד כמה שאפשר הייתי נוהר לבקש מחילה למי שפגעתי בכבודו. אמנם 'אלוקים יבוא במשפט על כל נעלים...' (מתוך תלום צוואתו). (ע"פ 'כצאת השמש בגבורתי', מתוך סדרת תיקון המידות)

© כל הזכויות שמורות. לקבלת הגיליון בדוא"ל, לתגובות, הערות, הקדשות, ולכל עניין אחר: 27178090@GMAIL.COM או בפב"ל 052-719-40-51 עזרו ליכות את הרבים בדברי תורה, ושכרם הרבה מאוד.

אחינו כל בית ישראל. הפתונים בצורה ובשביחה. העומדים בין ימים ובין פיגש. המקום ירחם עליהם ויציאם ממצרה לרְנוּחָה. ומאפלה לאורה. ומשעבוד לגאולה. השתא בעגלא ובזמן קריב. ונאמר אמן: הגיליון הוקדש לזכות השבים שישבו לבייתם בריאים ושלמים. לרפואת הפצועים, ולע"נ הקדושים הי"ד

לע"נ ר' דב ב"ר שמואל ז"ל

על ההמשך, מחשבתם הייתה עסוקה בקיום מצוות סעודת שבת קודש. הם סיימו לאכול, בירכו ברכה"מ, והמשיכו בצעידה. חלפה שעה קלה, ופתאום הגיחו מטוסים רוסיים מעל ראשם, והחלו מטילים פצצות על האזור בו שהו האסירים. "חוריה ממתה!" צרח קצין האס. אס. את כל הדרך שהלכו מאז הבוקר, הוצרכו כעת לחזור. בהגיעם אל שער המחנה נכונה להם הפתעה מרה. בשער הכניסה למחנה עמדו הנאצים ושאלו: "על כולם להחזיר את הלחם שקבלו בעת היציאה לדרך!" היהודים האומללים שלא טעמו כלום מהלחם - כיון ששמרו אותו למשך ארבעת הימים הבאים - החזירו בלב שבור ורצוף את הככרות כשהם שלמים, לידיהם של הגרמנים. בעוד הנאצים הארוזים עוברים ובודקים אם כולם החזירו הככרות, הגיעו הארוזים אל שתי האחיים, שם נענו שהלחם כבר נאכל... החיפוש הקפדני לא הניב תוצאות. אכן, הלחם נאכל. כך, בזכות שהקפידו על לחם משנה, והודרוו לנצל את ההזדמנות שהיו להם ככרות שלמים, הרויחו לאכול ולשבוע. חלפו כמה ימים, והמלחמה הסתיימה. ביום ל"ו בעומר שנת תש"ה, זכו היהודים שנותרו בחיים, להשתחרר מעול הגרמנים ימ"ש. שתי האחיים הקדושים זכו אף הם להשתחרר, ועלו לארץ ישראל. חמישים שנה אח"כ, כשר' דוד לייב כבר היה בבני ברק, עוסק במסירות נפש במצוות צדקה, סיים הוא את סיפורו ואמר: "אותו ככר לחם שאכלנו בכדי לקיים מצוות לחם משנה, מלבד קיום המצווה הנשגבה במסי"נ, הוא אף הציל אותנו ממוות. אמנם כשבוע ימים בלבד חלף מאז אותה שבת בה אכלנו את הלחם ועד שהשתחררו, אולם אותו שבוע היה קשה מנשוא, היינו במצב אנוש מרעב ואפיסת כוחות, ואילו לא המסירות לקיים מצוות לחם משנה וסעודת שבת, כנראה שלא היינו נשארים בין החיים..."

להתרים לצדקה? בחכמה!

המצב שלהם מוזעזע, סיים האיש את דבריו, אך שום שריר לא נע ולא זע בפניו של הגביר... עוד לפני שנכנס אליו, הוהיר אותו הידיד שיעז אותו על הגביר, שאין לו סיכוי להוציא ממנו אגורה. האיש הזה אמנם תורם רבות, אבל רק למוסדות ציבור. בשום פנים ואופן לא לאנשים פרטיים. אך לא איבד כהגה"צ רבי יהושע רוזנבלט זצ"ל יתיאש. רבי יהושע היה ת"ח גדול וצדיק מופלא, תלמיד מובהק למשגיח מרן הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל והסתלק לפני מספר שנים. הוא עזב את ביתו החם בבני ברק, בעודו מתרוצץ בחו"ל כדי להציל משפחה שבורה. הוא לא ירשה לעצמו לוותר על אף הזדמנות. למי שהכיר את רבי יהושע, מיותר לציין שהוא לא לקח לעצמו אגורה שהוקה מהסוכים שאסף. בעודו בחו"ל פגש

רשעותם של אנשי סדום

רבי יהודה אמר: הכריזו בסדום ואמרו: 'כל מי שהוא מחזיק ידו בפת לחם ונותן מזון לעני ולגר ולאביון, ישרף באש'. בתו של לוט הייתה נשואה לאחד מגדולי סדום, ראתה עני אחד מדוקדק (דקדוקי עניות) ברחוב העיר, ועגמה נפשו עליו. מה הייתה עושה? בכל יום כשהייתה יוצאת לשאוב מים, הייתה נותנת בכד שלה מכל מזון ביתה ומאכילה את אותו עני. אמרו אנשי סדום: העני הזה מאין הוא חי? עד שידעו הדבר והוציאו אותו להשרף. אמרה: אלוקי, עשה משפטי ודיני מאנשי סדום, ועלתה ונשמעה ונקתה לפני כסא הכבוד. אמר הקב"ה: "ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי", אם באמת כצעקת הנערה הזאת עשו אנשי סדום, אהפוך יסודותיה שלה למעלה ופניה למטה. (פרקי ד"ר"א פרק כה)

היה חוק בסדום שמי שמזמין עניים לסעודת נישואין, לוקחים ממנו את בגדיו. יום אחד נקלע אליעזר עבד אברהם לסדום, והיה שם חתונה, נכנס לאולם והתיישב לאכול. פנה אליו אחד מאנשי סדום ושאל: 'מי הזמין אותך לכאן? ענה לו אליעזר: אתה!.. התחיל האיש לחשוש שמא האנשים שהיו שם יאמינו לדברי אליעזר, ואז יקחו את בגדיו, וברח החוצה. וכך ענה אליעזר לכל מי שבא לגרוש מהסעודה, וכולם ברחו החוצה מחשש שיקחו מהם את בגדיהם, עד שנשאר אליעזר לבדו באולם, וכל האוכל לפניו, ואכל את סעודתו לשובע. (סנהדרין דף קט)